

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

NELJAS OSAKOND

OTSUS

kaebuse nr 40420/05, mille Jüri RAND on esitanud Eesti vastu,

VASTUVÕETAVUSE KOHTA

Euroopa Inimõiguste Kohus (neljas osakond), olles 28. märtsil 2006 kokku tulnud kojana, kuhu kuuluvad:

Sir Nicolas BRATZA, *esimees*,

J. CASADEVALL,

G. BONELLO,

M. PELLONPÄÄ,

R. MARUSTE,

K. TRAJA,

J. ŠIKUTA, *kohtunikud*,

ja M. O'BOYLE, *osakonnasekretär*,

võttes arvesse eespool nimetatud kaebust, mis esitati 8. novembril 2005,

olles pidanud nõu, on teinud järgmise otsuse:

ASJAOLUD

Kaebaja Jüri Rand on Eesti kodanik, sündinud 1955. aastal ning elab Tallinnas. Teda esindas Euroopa Inimõiguste Kohtus M. Susi, Eestis tegutsev jurist.

A. Kohtuasja asjaolud

Poolte esitatud kohtuasja asjaolud võib kokku võtta järgmiselt.

Lääne-Viru Maakohtu 2004. aasta 17. mai otsusega lõpetati kriminaalmenetlus kaebaja suhtes, keda süüdistati kelmuses raskendavatel

asjaoludel, millega põhjustati suur varaline kahju (Kriminaalkoodeksi paragrahvi 143 lõige 2 punkt 1-1). Otsus tehti prokuröri taotlusel vastavalt kriminaalmenetluse koodeksi paragrahvile 168-2, mille kohaselt võis kriminaalmenetluse lõpetada, kui selle kuriteo eest mõistetav karistus oleks tühine, võrreldes süüdistatavale teise kuriteo toimepanemise eest eeldatavalt mõistetava karistusega. Maakohus viitas ülejäänud pooleliolevatele menetlustele Tallinna Linnakohtus, mis on kokku võetud järgnevalt.

Tallinna Linnakohtu 17. novembri 2004 otsusega mõisteti E.B. ja V.K. süüdi ebaseaduslikus bensiini salakaubaveos, mis on toimepandud grupi poolt (Kriminaalkoodeksi paragrahv 76 lõige 3 punkt 2). Kaebaja mõisteti süüdi nimetatud kuriteole kaasaaitamises ja sellele kihutamises (Kriminaalkoodeksi paragrahvi 76 lõike 3 punkt 2 ja paragrahvi 17 lõige 6). Teda karistati kaheaastase vabadusekaotusega, millest arvati maha eeluurimisvangistuses veedetud aeg. M.K. mõisteti süüdi ametiseisundi kuritarvitamises (Kriminaalkoodeksi paragrahv 161). Kohus rahuldas Tolliameti tsiviilnõude kaebaja, E.B. ja V.K. vastu summas 34 917 918 Eesti krooni (ligikaudu 2 231 177 eurot). Lõpuks otsustas kohus tsiviilnõude rahuldamiseks konfiskeerida kaebajalt, E.B.-lt ja V.K.-lt arestitud vara (bensiin).

Tallinna Ringkonnakohtu 2005. aasta 23. veebruari otsusega jäeti Linnakohtu otsus kaebajat puudutavas osas muutmata.

15. juunil 2005 ei andnud Riigikohus kaebajale menetlusluba.

20. juunil 2005 palus kaebaja Tallinna Linnakohtul tema vanglakaristuse täitmine kuni üheks aastaks edasi lükata, kuna ta kannatas ägeda liigesepõletiku all ning ravi katkestamisel oleks liigestepõletik veelgi süvenenud. Kaebaja väitis, et ta oli oma haigete vanemate ainus toetaja ning üheaastase lapse ülalpidaja. 21. juunil 2005 lükkas Linnakohus kaebaja vanglakaristuse täitmise kuueks kuuks edasi.

22. juunil 2005 taotles kaebaja Tallinna Linnakohtult tema karistuse tühistamist tema parandamatu haiguse tõttu. Oma 2005. aasta 28. septembri otsusega jättis Linnakohus taotluse rahuldamata. Kaebaja esitatud tervisetõendite alusel leidis kohus, et talle oli välja kirjutatud ravimid, mida oli võimalik võtta ka vanglas. Kohus leidis, et vajalikke meditsiinilisi uuringuid (iga kolme kuu tagant) saavad koostöös haiglaga korraldada ka vanglaametnikud. Seetõttu jättis Linnakohus kaebaja taotluse rahuldamata ning märkis, et kaebaja peab ilmuma Tallinna vanglasse hiljemalt 6. jaanuaril 2006, et alustada oma karistuse (1 aasta, 9 kuud ja 18 päeva) kandmist vastavalt Linnakohtu 2005. aasta 21. juuni otsusele.

Kaebaja kõnealuse kohtuotsuse peale kaebust ei esitanud.

KAEBUSED

1. Kaebaja kaebas, et tema vangistus kujutab endast konventsiooni artikli 3 rikkumist tema viletsa tervisliku seisundi tõttu.
2. Ta kaebas, et tunnistaja kohtusse kutsumata jätmisega rikkusid riigisisesed kohtud artikli 6 lõike 3 punkti d.
3. Lisaks kaebas ta, et tema artikli 6 lõikes 2 tagatud õigust süütuse presumptsioonile ei olnud austatud, kuna kohtuotsuses viidati tema süüdimõistmisele teises kriminaalasjas, mis oli aga lõpetatud, ilma et teda oleks süüdi mõistetud.
4. Veel kaebas ta oma vara konfiskeerimise peale, toetudes konventsiooni protokollile nr 1 artiklile 1 koos konventsiooni artikli 6 lõikega 1.
5. Lõpuks leidis kaebaja, et eespool mainitud rikkumiste kogumõju viis artikli 6 lõike 1 rikkumiseni.

ÕIGUSKÜSIMUSED

1. Kaebaja kaebas, et tema vangistus kujutas endast konventsiooni artikli 3 rikkumist tema viletsa tervisliku seisundi tõttu. Ta väitis, et tal oli diagnoositud reumaatiline artriit. Määratud ravi peatamine võis viia tema tervisliku seisundi halvenemise ning isegi surmani. Vanglas ei oleks võimalik saada vastavat ravi ning ööpäevaringset abi. Konventsiooni artikkel 3, millele kaebaja tugines, sätestab:

“Kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.”

Alustuseks analüüsis EIÕK, kas kaebaja oli ammandanud võimalikud siseriiklikud õiguskaitsevahendid. Kohus kordab, et siseriiklike õiguskaitsevahendite ammandamise nõude eesmärgiks (konventsiooni artikli 35 lõige 1) on anda lepinguosalistele riikidele võimalus väidetavate rikkumiste vältimiseks või kõrvaldamiseks, enne nende esitamist Kohtule. Järelikult ei nõuta riikidelt oma tegude eest selgituste andmist rahvusvahelise organi ees enne, kui neile on antud võimalus asjaolud heastada oma õigussüsteemi kaudu. See reegel põhineb eeldusel, mis kajastub sellega tihedas seoses olevas konventsiooni artiklis 13, et riigisiseselt leidub tõhus õiguskaitsevahend väidetava õigusrikkumise vastu. Sellisel kujul on kõnealuse põhimõtte oluliseks aspektiks, et konventsiooniga kehtestatud kaitsemehhanism vaid toetab inimõigusi kaitsvaid siseriiklikke süsteeme. Seega kaebus, mida kavatsetakse hiljem esitada Kohtule, tuleb esmalt vähemalt peamises osas esitada vastavale siseriiklikule organile ning kooskõlas siseriiklus õiguses kehtestatud vorminõuete ning tähtaegadega (vt otsust kohtuasjas *Selmouni vs. Prantsusmaa* [suurkoda], nr 25803/94, punkt 74, EIÕK 1999-V, koos täiendavate viidetega).

Mis puudutab käesolevat kaebust, tuleb EIÕK meelde, et kaebaja ei esitanud apellatsioonkaebust Tallinn Linnakohtu 2005. aasta 28. septembri otsuse peale, millega kohus lükkas tagasi tema taotluse tühistada tema vanglakaristus tema parandamatu haiguse tõttu. Seetõttu tuleb kaebus konventsiooni artikli 35 lõigete 1 ja 4 kohaselt tagasi lükata siseriiklike õiguskaitsevahendite ammendamatus tõttu.

2. Kaebaja väitis, et tal puudus võimalus küsitleda tunnistajat R.S., kuna viimast ei olnud kohtusse kutsutud. Kõnealuse tunnistaja küsitlemisega oleks kaebaja saanud kontrollida kaaskostja E.B. antud selgituste tõele vastavust. Kaebaja tugines konventsiooni artikli 6 lõike 3 punktile d, mis sätestab:

„3. Igal kuriteos süüdistataval on vähemalt järgmised õigused:

...

d) küsitleda ise või lasta küsitleda süüdistuse tunnistajaid, saavutada omapoolsete tunnistajate kohalekutsumine ja nende küsitamine süüdistuse tunnistajatega võrdsel tingimustel.”

EIÕK märgib, et oma kaebuses Tallinna Linnakohtu 2004. aasta 17. novembri otsuse peale ei nõudnud kaebaja advokaat Ringkonnakohtult ühegi tunnistaja kohtusse kutsumist ega kaevanud R.S.-i puudumise üle Linnakohtu istungilt.

Seetõttu tuleb kaebus vastavalt konventsiooni artikli 35 lõigetele 1 ja 4 tagasi lükata siseriiklike õiguskaitsevahendite ammendamatus tõttu.

3. Kaebaja kaebas, et tema õigust süütuse presumptsioonile ei olnud austatud, kuna Tallinna Ringkonnakohus oli oma kohtuotsuses märkinud, et see ei olnud esimene kord, kui kaebaja oli seotud ebaseadusliku bensiniäriaga. Ta tugines konventsiooni artikli 6 lõikele 2, mis sätestab:

„Igaüht, keda süüdistatakse kuriteos, peetakse süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud.”

EIÕK märgib, et vastavalt kaebaja advokaadi Riigikohtule esitatud kaebusele oli Ringkonnakohus kasutanud „arusaamatut väidet”, et kaebaja oli olnud varem segatud ebaseaduslikku bensiniärisse, argumendina tema süüdimõistmisel. Vastavalt apellatsioonkaebusele oli aga Lääne-Viru Maakohtu 2004. aasta 17. mai kohtuotsuses sõnaselgelt kirjas, et kaebajale oli eelnevalt esitatud süüdistus kütuse eest mittemaksmises, mitte aga segatuses ebaseaduslikku bensiniärisse.

EIÕK leiab, et oma kaebuses Ringkonnakohtu otsuse peale vaidlustas kaebaja Lääne-Viru Maakohtu erinevates menetlustes käsitletud süüteoole viitamise õigsuse vaid osas, milles see puudutas süüteo liigitust vastavalt kriminaalkoodeksile. Väitele, et kõnealuse viitega oli rikutud kaebaja õigust süütuse presumptsioonile, ei olnud tähelepanu juhitud.

Sellest tulenevalt tuleb kaebus vastavalt konventsiooni artikli 35 lõigetele 1 ja 4 tagasi lükata siseriiklike õiguskaitsevahendite ammendamatus tõttu.

4. Kaebaja esitas kaebuse ka asjaolu peale, et Tallinna Linnakohtu 2004. aasta 17. novembri otsus, millega rahuldati Tolliameti tsiviilhagi ning tema vara konfiskeeriti, ei sisaldanud sisulisi selgitusi ega asjakohast põhjendust. Ka Ringkonnakohtu otsuses ei olnud seda puudust kõrvaldatud. Kaebaja väitis, et rikuti konventsiooni protokollri nr 1 artiklit 1 koos konventsiooni artikli 6 lõikega 1. Need sätted, pidades silmas käesolevat kohtuasja, näevad ette järgmist:

Protokollri nr 1 artikkel 1

“Igal füüsilisel või juriidilisel isikul on õigus oma omandit segamatult kasutada. Kellelki ei või võtta tema omandit, välja arvatud üldistes huvides ja seaduses ettenähtud tingimustel ning rahvusvahelise õiguse üldpõhimõtteid järgides.

Eespool olevad sätted ei piira siiski ühelgi viisil riigi õigust vajadusel kehtestada seadusi vara üldistes huvides kasutamise kontrollimiseks või maksude, maksete või trahvide tasumise tagamiseks.”

Artikli 6 lõige 1

“Igaühel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste ... üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele ... seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis.”

EIÕK märgib, et kaebuses Linnakohtu otsuse peale taotles kaebaja advokaat kaebaja õigeksmõistmist ja tema vastu esitatud tsiviilhagi rahuldamata jätmist. Teise võimalusena taotles ta vanglakaristuse peatamist. EIÕK märgib, et kaebus ei sisaldanud ühtki väidet selle kohta, et tsiviilhagi oleks olnud põhjendamata või valesti arvatud või et Linnakohtu otsus ei oleks sisaldanud piisavat asjakohast põhjendust. EIÕK leiab, et tsiviilhagi põgus mainimine apellatsioonkaebuse selles osas, kus loetletakse kaebaja nõuded, on käsitletav kõrvalnõudena, millele võis tugineda pigem kaebaja õigeksmõistmise korral, mitte aga iseseisva nõudena või kaebuse alusena, millega osutatakse puudusele Linnakohtu otsuses ning mis nõudnuks eraldiseisvat analüüsi Ringkonnakohtus.

Nendel asjaoludel leiab EIÕK, et siseriiklikele ametiasutustele ei ole antud kohast võimalust kaebaja varaliste õigustega seotud väidetavate rikkumiste vältimiseks või kõrvaldamiseks, vaadelduna koos konventsiooni artikli 6 lõikes 1 sätestatud menetluslike tagatistega.

Sellest järeldub, et kaebus tuleb tagasi lükata vastavalt konventsiooni artikli 35 lõigetele 1 ja 4 siseriiklike õiguskaitsevahendite ammendamata tõttu.

5. Lõpuks leidis kaebaja, et eespool nimetatud rikkumiste kogumõju tulemusena oli menetlus tema suhtes ebaõiglane. Ta tugines konventsiooni artikli 6 lõikele 1.

Kohus märgib, et kaebaja ei tõstatanud kõnealust küsimust siseriiklike kohtuotsuste peale esitatud kaebustes. Seetõttu tuleb kaebus tagasi lükata

vastavalt konventsiooni artikli 35 lõigetele 1 ja 4 siseriiklike õiguskaitsevahendite ammendamatus tõttu.

Sellest lähtuvalt EIÕK ühehäälselt

tunnistab kaebuse vastuvõetamatuks.

Michael O'BOYLE
sekretär

Nicolas BRATZA
esimees